

Uitkomsten en conclusies

Kwalitatief onderzoek onder zorg- en
welzijnsorganisaties en ouderen in Ouder-Amstel

Colofon

Auteurs: Els Hofman, Esther Schrijver & Evelien Damhuis
Foto omslag: 123RF

Juli 2021
© Movisie

Te downloaden via: www.movisie.nl

In opdracht van Coherente

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren. Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	4
2	Uitkomsten van de gesprekken – per thema	5
	Integrale zorg en ondersteuning	5
	Mantelzorg en vrijwillige inzet	5
	Verschillen Ouderkerk aan de Amstel en Duivendrecht	6
	Eenzaamheid	7
	Digitalisering	8
	Bewust ouder worden	9
	Activiteitsaanbod	9
	Langer thuis wonen	11
	Wonen in de Nieuwe Kern	12
	Eigen regie	12
	Doelgroepen	13
3	Conclusies – Koppeling met verkennend onderzoek	14
	Integrale zorg en ondersteuning	14
	Mantelzorg en vrijwillige inzet	14
	Verschillen Ouderkerk aan de Amstel en Duivendrecht	15
	Eenzaamheid	16
	Digitalisering	17
	Bewust ouder worden	17
	Activiteitsaanbod	18
	Langer thuis wonen	19
	Wonen in de Nieuwe Kern	19
	Eigen regie	20
	Doelgroepen	20
4	Bijlage 1 – Overzicht geïnterviewde organisaties en personen	22
4	Bijlage 2 – Gespreksleidraad organisaties	23
4	Bijlage 3 – Gespreksleidraad ouderen	25
4	Bijlage 4 – Verslag rapport-bespreking	28

1 INLEIDING

Eind 2019 is Coherente, in samenwerking met Movisie, begonnen aan een onderzoekstraject naar het huidige aanbod omtrent ouderenactiviteiten en –dienstverlening in de gemeente Ouder-Amstel. Het doel is om te kijken in hoeverre de activiteiten en dienstverlening van Coherente en daarbuiten aansluiten bij de wensen van ouderen zelf. En of het aanbod bijdraagt aan de sociale participatie, zelfredzaamheid en vitaliteit van ouderen in Ouder-Amstel, om met die inzichten het aanbod te veranderen.

De eerste stap in het traject was een verkennend onderzoek, waarin een zo feitelijk mogelijk beeld is geschetst van de ouderen in Ouder-Amstel. Hierin hebben we demografische kenmerken, zowel gemeente-breed als van de twee dorpskernen, en achtergrondkenmerken (bijvoorbeeld mantelzorgers, ervaren eenzaamheid en ervaren gezondheid) meegenomen. Vervolgens is er een trendrapportage gemaakt, die trends op het gebied van welzijn en dienstverlening voor ouderen, Nederland-breed, in kaart bracht. Op basis van het onderzoek en de input omtrent het aanbod van Coherente is er vervolgens gekeken naar de match tussen vraag en aanbod in Ouder-Amstel. Deze drie documenten dienden als input voor een verkenningsdocument beleidsinnovatie van Coherente. Hierin zijn relevante thema's uitgelicht die als kapstok dienen waar nieuw beleid aan kan worden opgehangen.

Stap vijf in het traject was een kwalitatief, participierend onderzoek waarin Coherente en Movisie in gesprek zijn gegaan met diverse sleutelpersonen, zoals ketenpartners, de gemeente Ouder-Amstel en de doelgroep zelf. Dit is bedoeld als kwalitatieve aanvulling en verdieping om ouderen en samenwerkingspartners meer te betrekken en hun mening te horen. In dit document staan de belangrijkste bevindingen van deze gesprekken. Daarnaast wordt een verband gelegd met het eerder uitgevoerde onderzoek.

Dit rapport volgt wat betreft de indeling de thema's die in de gesprekken met organisaties en ouderen aan de orde zijn gekomen. Sommige thema's daarvan waren niet relevant voor de gesprekken met ouderen.

In deze bijlage (1) staat een overzicht van geïnterviewde organisaties en personen. In bijlage 2 en 3 staan de gespreksleidraden. Eerst zullen de uitkomsten van de gesprekken met organisaties en ouderen per thema uiteengezet worden en vervolgens zullen we de conclusies van deze gesprekken beschrijven, waarin ook de koppeling met het eerdere verkennend onderzoek wordt gemaakt. Deze conclusies zijn aangevuld met relevante inzichten uit de rapportbespreking (zie voor een verslag van deze rapportbespreking bijlage 4).

2 UITKOMSTEN VAN DE GESPREKKEN – PER THEMA

INTEGRALE ZORG EN ONDERSTEUNING

Organisaties

Het belang van goede onderlinge afstemming wordt door diverse partijen onderstreept. De diverse organisaties zijn het er over het algemeen mee eens dat de communicatie en overleggen tussen professionals en andere partijen redelijk goed gaat. Er zijn veel professionals die contact met elkaar hebben.

Wel is er ruimte voor verbetering: 'Je moet op meer terreinen samenwerken; er komen meer zaken kijken bij zorgaanbod.' (Focusgroep Duivendrecht). Vooral als het gaat om afstemming, samenwerking en verantwoordelijkheden. Op de vraag wat iemand zou willen veranderen als hij/zij de kans krijgt, werd bijvoorbeeld geantwoord: 'Ik denk een betere samenwerking, met de gemeente bijvoorbeeld. Dat we niet meer langs elkaar werken. Niet meer: ik doe het werk, iemand anders doet het werk en nog iemand anders doet hetzelfde werk. We weten niet van elkaar wat we doen.' (Huisartsenpraktijk Ouderkerk aan de Amstel). Er kan dus onduidelijkheid zijn over wie waarvoor verantwoordelijk is. Hierbij is er behoefte geuit aan één aanspreekpunt voor casussen. Het liefst één persoon met een regierol.

Er kwamen enkele aandachtspunten naar voren. Zo is er soms onduidelijkheid over wie waarvoor verantwoordelijk is. Er wordt bijvoorbeeld wel vaak geïnformeerd waar ouderen terecht kunnen, maar dan is het belangrijk om hierin de juiste weg te kennen. Dit wordt niet altijd als de verantwoordelijkheid /rol van de betrokken partijen gezien. Daarnaast is er behoefte aan meer samenwerking en kennis over wie wat doet binnen zorg en welzijn. Zo klonk er een roep voor een gezamenlijke jaarkalender, zodat er zichtbaar wordt welke partijen wanneer iets doen. Hiermee voorkom je dat er dubbel activiteiten voor ouderen wordt georganiseerd: 'Er moet meer coördinatie komen als het gaat om activiteiten. Soms organiseren we iets voor ouderen op dezelfde dag, dat is jammer. Dit kan beter worden afgestemd.' (Focusgroep Duivendrecht).

MANTELZORG EN VRIJWILLIGE INZET

Organisaties

Verschillende organisaties zeggen dat het beroep op mantelzorgers groot is. Hierbij signaleren zij dat het soms te veel wordt en mantelzorgers het soms bijna niet meer aankunnen. 'Ik merk wel dat partners zeker op oudere leeftijd te zwaar belast worden, vooral als mensen cognitief achteruitgaan,' aldus een fysiotherapiepraktijk in de regio. 'Zij moeten gewoon alles doen voor twee personen en je merkt dat daar niet altijd een vangnet voor is.'

Hoewel er wel organisaties zijn in de regio die mantelzorgers ondersteunen (Mantelzorg & Meer en sinds medio 2020 Markant), wordt er niet altijd samen opgetrokken of is doorverwijzing niet vanzelfsprekend; 'Heel eerlijk gezegd doe ik dat zelf eigenlijk; ik verwijs niet door naar Mantelzorg & Meer of andere specifieke organisaties.' (Participe). Het meer samen optrekken van diverse organisaties op het gebied van mantelzorg lijkt een belangrijk punt.

Op het gebied van vrijwillige inzet in brede zin wordt erkend dat vraag en aanbod elkaar niet altijd vinden. Voor sommige organisaties zijn organisatie en coördinatie rondom vrijwillige inzet (en specifiek mantelzorg) randvoorwaarden voor succes. 'Betere werving vanuit gemeente van vrijwilligers. Beter het aanbod in kaart brengen: wie wil en kan wat?' (Focusgroep Duivendrecht). Specifiek wordt een platform genoemd, een soort marktplaats, waar behoefte en aanbod samenkomen. Dit kan ook helpen om de verschillende talenten van vrijwilligers op de juiste plek en manier in te zetten.

Ouderen

Diverse ouderen vertellen dat hun kinderen veel taken oppakken. Eén oudere sprak expliciet over een mantelzorgster. 'Dan gaan we samen naar de Albert Heijn, even koffiedrinken en zo. Meestal met mijn zoon die me dan meeneemt, of met mijn mantelzorgster. Die is ook wel gewillig. Ik heb een hele lieve mantelzorgster.' (Mevrouw, 85 jaar, Duivendrecht). Kinderen lijken verschillende taken voor ouders op zich te nemen (hoewel het woord mantelzorg niet expliciet naar voren kwam), bijvoorbeeld administratie en geldzaken, klussen in de tuin, schoonmaken en vervoer. 'Mijn dochter haalt de maaltijden op bij de slager en neemt deze dan maandagmiddag mee. Zij komt namelijk elke maandagmiddag langs. En mijn andere dochter maakt de boel schoon. Ik heb ook geen thuiszorg, dat doen de kinderen allemaal.' (Vrouw, 89 jaar, Duivendrecht). In een enkel geval is ook expliciet genoemd dat kinderen mantelzorgtaken op zich nemen. 'Ik heb buitengewoon goed contact met alle drie mijn dochters, ook naar mantelzorg-overgaand contact.' (Meneer, 87 jaar, Duivendrecht).

In diverse gesprekken werd aangegeven dat hoewel de kinderen hun ouder helpen met verschillende taken, de kinderen het zelf ook druk hebben: 'Ze hebben het ook druk, maar ja, morgenochtend komt mijn zoon weer, want ik heb papieren gekregen voor de corona. En dan komt hij me helpen met invullen en een afspraak maken, wat ik fijn vind.' (Mevrouw, 89 jaar, Duivendrecht). Een andere oudere gaf aan: 'Ik heb twee kinderen, zij hebben allebei een gezin en ze werken allebei. Als ik wat vraag krijg ik soms het gevoel dat ik inbreuk doe op hun privacy, maar dat is mijn eigen gevoel. Voor de kleine dingetjes, zoals als ik een schroefje of moertje nodig heb, of naar de winkel moet. Ik zou het leuk vinden als er een organisatie was waar ik naartoe kan bellen en dat er iemand met me meegaat.' (Mevrouw, 86 jaar, Ouderkerk a/d Amstel).

VERSCHILLEN OUDERKERK AAN DE AMSTEL EN DUIVENDRECHT

Organisaties

Diverse organisaties zien verschillen tussen de twee dorpskernen, Ouderkerk aan de Amstel en Duivendrecht. Zowel in demografie als in typen problematiek. 'Het zijn wel twee totaal verschillende dorpen. Er is natuurlijk wel een deel hetzelfde, maar over het algemeen is het toch wel een andere populatie.' (Huisartsenpraktijk Duivendrecht). Zo geven enkele organisaties aan dat er in Ouderkerk meer hoger opgeleiden en wat meer welvarende mensen wonen dan in Duivendrecht. Daarnaast valt het sommige organisaties op dat Ouderkerk een meer 'dorps' karakter heeft dan Duivendrecht: 'Je ziet dat Duivendrecht, hoewel het een dorp is, wel met grootstedelijke problematiek te maken heeft, omdat het onder de rook van Amsterdam ligt. Dat is in Ouderkerk toch minder.' (Participe). Hierdoor lijkt ook het gevoel van saamhorigheid en eenheid wat minder prominent te zijn in Duivendrecht en wat meer in Ouderkerk. 'Men houdt elkaar in Ouderkerk redelijk in de gaten. Iedereen weet snel als er iets gebeurt.' (Focusgroep Ouderkerk aan de Amstel).

Deze demografische verschillen en verschillen in het 'dorps' en 'stedelijke' karakter klinken ook door in de problematiek die in de twee dorpskernen speelt. Zo valt op dat men in Ouderkerk (veel) meer bezig is rondom zingeving. In Duivendrecht lijken de problemen van meer praktische dan wel materiële aard: schuldenproblematiek, huisvestingsproblematiek et cetera. Over dit soort materiële problematiek wordt in Duivendrecht ook opener gesproken. 'Mensen die in Ouderkerk deze problemen hebben, houden dit liever voor zich en komen hiervoor ook liever anoniem naar Duivendrecht, bijvoorbeeld naar het financieel café (Participe).

Ook viel het een organisatie op dat er in Ouderkerk meer 'verborgen ellende' speelt. 'Ik zal dat even uitleggen. Ik bedoel dan ellende achter de voordeur, dus huiselijk geweld, alcoholmisbruik etc. Dat is daar meer aan de orde, voor mijn gevoel, dan in Duivendrecht' (Participe). Daarnaast lijken er in Ouderkerk meer vragen op het gebied van rouwverwerking, relatieproblematiek en zingeving te leven. Deze demografische verschillen maken dat de manier van hulpverlening in beide dorpskernen een andere aanpak vraagt. 'In Duivendrecht is het meer dat je cliënten echt aan de hand moet nemen dan in Ouderkerk. In Ouderkerk kun je makkelijker mensen met een opdracht naar huis toe sturen en dat voeren ze uit.' (Participe). Diverse organisaties vinden dan ook dat er anders met zorg en hulpverlening in de twee dorpskernen moet worden omgegaan: 'Wat heb je nodig in Duivendrecht? Waar liggen nog vooral de pijnpunten, om het zo maar te zeggen, aan zorg en welzijn? En wat in Ouderkerk? En richt daarop je beleid.' (Huisartsenpraktijk Duivendrecht). Er is dus behoefte aan maatwerk, geen kopieer- en plakwerk.

EENZAAMHEID

Organisaties

Eenzaamheid wordt door iedere gesproken organisatie gezien en herkend. Het is een feit dat het moeilijk is om deze doelgroep te vinden en ervoor te zorgen dat al het aanbod de juiste mensen bereikt. 'Ik vind wel dat je wat aan eenzaamheid moet doen, maar ik vind het nog heel lastig om te bepalen wie dat dan zijn en hoe je die mensen dan vindt. En er is al heel veel, dus wat is er dan nog nodig om degenen die nog niet ergens komen, te vinden en te helpen? En hoe groot is die groep precies?' (Gemeente Ouder-Amstel).

Dit komt mede omdat mensen niet zo snel zelf zeggen dat zij zich eenzaam voelen. 'Ik ben ervan overtuigd dat er veel verborgen eenzaamheid is; dat mensen dat niet zo snel aan de grote klok hangen. Dus je bent afhankelijk van mensen die dat signaleren.' (Participe). Huisartsenpraktijk Duivendrecht geeft aan: 'Men komt er minder vaak zelf mee, dus je bent afhankelijk van signalering van anderen.'

Hoewel meerdere organisaties erkennen dat er al veel gebeurt op het gebied van eenzaamheid, kan er nog een slag worden gemaakt in de samenwerking. Met name voor de groep ouderen die nu buiten beeld valt. 'Er is veel meer samenwerking nodig, omdat opsporen lastig is en we er samen iets aan moeten doen.' (Focusgroep Zonnehuisgroep Amstelland). 'Iedereen doet wel iets; de kerken doen natuurlijk heel veel, maatschappelijk werk doet heel veel, mantelzorg doet heel veel. Er zijn heel veel partijen die iets doen. Maar het is waarschijnlijk allemaal voor de groep die we al kennen.' (Gemeente Ouder-Amstel). Bovendien blijkt samenwerking in de praktijk niet altijd gemakkelijk rondom eenzaamheid, juist door het feit dat anderen dan de eenzamen zelf aan de bel trekken. 'Je bent dus afhankelijk van de signalen van anderen. En dan ga je doorverwijzen. Maar dat is ook moeilijk in verband met privacy.' (Huisartsenpraktijk Duivendrecht). Anderzijds zijn er organisaties die het belang benadrukken de meerwaarde wanneer hulp vanuit de gemeenschap zelf komt in plaats van professionals, al is het maar een praatje of de vraag 'Hoe gaat het met je?'

Een van de suggesties die werd genoemd is het ontwikkelen van een loket, waar burgers signalen kunnen aangeven. Op deze manier kun je de gemeenschap bovendien stimuleren elkaar te helpen of te signaleren. 'Het zou fijn zijn als er een loket is voor mensen die er langs gaan om eens te gaan wandelen met die mensen en die daar de tijd voor hebben. Dat je die kan bellen. Dat je zegt van nou, deze mevrouw maak ik me zorgen over; kan je daar niet een paar keer langsgaan? Eens een kopje koffie drinken. En eens babbelen enzo.' (Fysiotherapiepraktijk).

Ouderen

Hoewel niet direct met de term eenzaamheid is gesproken, is er wel gesproken over het aantal contacten en de tevredenheid erover. Hoewel meerdere ouderen aangeven niet veel contacten te hebben, ervaart niet iedereen dit als vervelend. 'Nou, dat vind ik echt heel lastig; ik mis het niet, omdat ik er niet direct behoefte aan heb. Ik ben er ook niet per se op zoek naar, want ik heb mijn contacten buiten Ouder-Amstel. Ik stap op mijn fiets en ik fiets dan naar mijn werk. Daar heb ik de hele dag contact en dan ben ik blij als ik dan weer de volgende dag geen contact heb. Ik ben tevreden.' (Mevrouw, 65, Duivendrecht).

Andere ouderen zeggen niet echt tevreden te zijn met het aantal contacten of type contact. Op de vraag in hoeverre iemand tevreden is over het aantal contacten, antwoordt zij: 'Ja, kon meer.' Deze persoon had niet veel contacten, vooral de kinderen. 'En voor de rest niemand.' (Mevrouw, 91, woonplaats onbekend). Iemand anders reageert op dezelfde vraag: 'Die zijn bij mij een beetje oppervlakkig. Ze zijn allemaal echt corona-thuiswerkers. En mijn buurjongen wel, Diederik: hoi Diederik, hoi buurvrouw.' En verder wat betreft vrienden en/of kennissen: 'Nee, want er woont ook een vrouwtje en die heb ik ook wel eens uitgenodigd om een kopje thee te drinken. Dan hoor ik nee, ik moet altijd spugen, weet je wel? Ze houden de deur dicht. Ze zijn ook een beetje bang voor corona.' (Mevrouw, 89, Duivendrecht).

Of er bepaald contact wordt gemist? Het contact met burens lijkt niet altijd heel hecht, maar ook dat is niet voor iedere oudere noodzakelijk en kan ook verschillende redenen hebben. 'Vroeger toen ik hier kwam wonen, zit je in een straat waar iedereen zeg maar tegelijkertijd nieuw in een huis komt. En dan heb je wat meer contact met je burens. Ja, ik ben daarna een paar keer verhuisd binnen Ouderkerk, en ja, het contact met burens is nu iets minder, maar we hebben op zich gewoon prima contact.' (Meneer, 65 jaar, Ouderkerk). Iemand anders geeft aan: 'Nou, wat ik wel merk is dat er steeds meer mensen van buiten het dorp binnenkomen. En die zijn van mij van harte welkom. Maar die denken te kunnen blijven leven op de manier zoals in Amsterdam. Ja, en dat vind ik wel jammer.' (Meneer, 68 jaar, Ouderkerk).

DIGITALISERING

Organisaties

Er wordt (nog) niet veel met digitale middelen gewerkt door de verschillende organisaties. Dit komt gedeeltelijk omdat er een groep ouderen is die enigszins onbekwaam is met dergelijke middelen. 'Met onze cliënten weinig, wel zorgrobots, zoals zeehondjes en beeldbellen. Maar de doelgroep dementerenden kan er niet veel mee.' (Focusgroep Zonnehuisgroep Amstelland). Ook blijkt echter niet iedere vrijwilliger even goed met digitaal apparatuur te kunnen werken. Wel worden er enkele activiteiten georganiseerd, zoals het tabletcafé. Hier blijkt erg wisselend animo voor te zijn.

We zien dat de diverse organisaties het belang van digitalisering om de zorg en welzijn van ouderen te bevorderen onderstrepen. 'We moeten er iets mee, want het wordt alleen maar belangrijker. Er moet snel een sprong gemaakt worden.' (Focusgroep Ouderkerk aan de Amstel). Ook is de verwachting dat dit belang, ook onder ouderen, is toegenomen ten tijde van corona. Hoe nu dan verder? Er zijn ideeën om dit gezamenlijk, met diverse zorg- en welzijnsaanbieders, op te pakken en aan te bieden. Mogelijk dat er naar andere gemeenten gekeken kan worden, waar er bijvoorbeeld gebruik wordt gemaakt van Compaan; een tablet met eigen gebruiksvriendelijke software waarmee gebruikers bijvoorbeeld kunnen beeldbellen of berichten kunnen sturen. In ieder geval heerst er een gezamenlijke wil om dit thema ook gezamenlijk met zorg- en welzijnsaanbieders op te pakken in de gemeente.

Ouderen

Niet alle ouderen zijn actief met digitale middelen. Hierin lijken verschillen tussen de leeftijden voor te komen: de wat jongere ouderen zijn vaker vrij behendig met digitale middelen dan oudere ouderen, die soms nog geen enkele ervaring er mee hebben. Op de vraag of een persoon iets doet met digitale middelen, antwoordt een mevrouw van 91: 'Nee. Ook nooit geleerd.' Sommige ouderen zijn wel een

beetje bekend met digitale middelen, maar kunnen er vrij onzeker over zijn. Zo geeft iemand aan over het gebruik van *Facetime*: 'Dan maak ik me zenuwachtig. Bellen kan ik ook met ze. En een berichtje sturen, dat doe ik, dat gaat heel goed. En ik heb een iPad.' (mevrouw, 89 jaar, Duivendrecht). Of men door corona meer gebruik is gaan maken van digitale middelen, lijkt onder de geïnterviewden niet per se sprake van. 'Nee, niet meer, gewoon normaal. Als ik zin heb. Bepaalde tijd ja, 's morgens kijk ik ook wel eens erop, of er berichtjes staan.' (Mevrouw, 89, Duivendrecht).

Er lijkt wel enig animo voor cursussen rondom het omgaan met digitale middelen, maar het wordt niet spontaan genoemd en het is belangrijk dat dit goed georganiseerd wordt, of het werkt averechts. 'Nee, ik kan er niet meer overweg. En dat is het moeilijke; we leren het natuurlijk niet meer. Ik ben ooit twee keer op een cursus geweest. Dat was georganiseerd vanuit Coherente, of iets van die aard. Eén keer, in de Bijlmer, toen was ik met een vriendin en die zat er meer voor de lol. En dat was toen nog met zijn tweeën op één toestel. Dat werd hélemaal niks. En toen werd ik heel boos. Ik heb die cursus afgemaakt en toen dacht ik: dit wil ik niet meer. Toen ben ik nog wel op mijn eigen manier verder gegaan. Ik word ook een beetje door onze dochter gestimuleerd en onze kleinzoon uiteraard; op het ogenblik is dat gewoon leuk.' (Mevrouw, 86 jaar, woonplaats onbekend).

BEWUST OUDER WORDEN

Organisaties

Bewust ouder worden wordt als belangrijk thema gezien om met verschillende zorg- en welzijnsorganisaties, gezamenlijk, in op te trekken. Dit thema is in termen van preventie dusdanig belangrijk omdat, zo werd treffend aangekaart, 'de baby-boomers eraan komen; dat is een grote groep.' (Focusgroep Duivendrecht). Er lijkt wat verschil te zitten in de hoeveelheid activiteiten die organisaties organiseren op dit terrein. Zo gaf een organisatie aan ooit een cursus te hebben aangeboden en een andere organisatie die in gesprek gaat met cliënten en hierin ook vragen stelt wat wensen voor de toekomst zijn; 'Hoe wil je die laatste jaren nog invullen van je leven? Wat werkt voor jou, waar wil je wonen en hoe zit u dat voor zich?' (Huisartsenpraktijk Ouderkerk aan de Amstel).

Ideeën over de stappen die nog gezet kunnen worden in de gemeente zijn met name gericht op het creëren van bewustwording, zodat er eerder vooruitgekeken kan worden. Goede informatie en brede voorlichting zijn onder andere ideeën die worden genoemd. Dat beeldvorming en informatie breder moet worden getrokken, zijn ook andere organisaties het mee eens. 'Het aanbod moet breder. Niet alleen de zorg, maar ook bijvoorbeeld cultuur en Volkshogeschool HOV.' (Focusgroep Ouderkerk aan de Amstel). Communicatie lijkt dus van groot belang.

ACTIVITEITENAANBOD

Ouderen

Over bekendheid met het aanbod zijn de signalen wisselend onder ouderen. Soms is er onduidelijkheid over het aanbod en is het aanbod lastig te vinden. Maar in de andere interviews kwam dit signaal niet naar voren. In sommige gevallen spreekt het aanbod niet voldoende aan om deel te nemen. Het aanbod is versnipperd en hierdoor niet altijd zichtbaar voor iedereen. Er is wel sprake van een tweesporenbeleid, namelijk de beschikbare informatie online en offline. Er is behoefte aan één boekje waarin alles terug te vinden is.

De resultaten over de tevredenheid liepen uiteen. De tekenclub en de lezingen werden als goed en/of interessant ervaren. De fotoclub en deelname aan Co's kamer kwam ook naar voren. Evenals vrijwilligerswerk. Het aanbod van de hoeveelheid yoga-activiteiten wordt groot gevonden. Ook heerst

er verdeeldheid in ervaren diepgang of voldoening bij activiteiten van Coherente. 'Ik mis het. Want vroeger nodigden ze iemand uit, ze organiseerden cursussen, ook kunstcursussen. Het is er allemaal niet meer.' (Mevrouw, 86 jaar, Ouderkerk a/d Amstel). Hierdoor gaat men soms naar andere locaties.

Tevens worden intellectuele uitdagingen en het spreken over actualiteiten gemist. Er is behoefte aan diversiteit van het aanbod en meer diversiteit van organisatoren. 'Ik ben in heel veel dingen geïnteresseerd. Ik ben in politiek geïnteresseerd. Ik ben wetenschap geïnteresseerd. De lezingen waarin bepaalde onderdelen van de wetenschap aan de orde komt, vind ik gewoon leuk. Daar zou ik graag naartoe gaan.' (Meneer, 82 jaar, woonplaats onbekend).

Als er onvrede is, komt doordat de activiteiten voor en door één groep oudere ouderen georganiseerd worden. Hierdoor sluit de andere groep met jongere ouderen niet aan. Over een specifieke activiteit in het dienstencentrum werd bijvoorbeeld gezegd: 'Ik heb het er wel eens met mijn vrouw over gehad. En dat was over het "Eten voor senioren". Alleen ik voel me helemaal geen senior. Ik heb ook geen idee welke leeftijdsgroep erachter zit. Er zal best een minimumleeftijd zijn, anders zullen ze het geen senioren noemen, maar ik heb geen idee.' (Meneer, 68 jaar, Ouderkerk aan de Amstel).

LOCATIES ACTIVITEITEN

Organisaties

Een belangrijk onderwerp met betrekking tot het activiteitenaanbod is de locatie. Met name of de activiteiten aan één locatie gebonden (moeten) zijn of niet; ook wel "niet locatie-gebonden werken". De organisaties zien voordelen in het niet locatie-gebonden werken, omdat je op deze manier bijvoorbeeld goed kunt kijken naar type activiteit en de sfeer bij verschillende locaties, zoals een buurthuis, kerk of een sporthuis; 'je hebt een locatie met een bepaalde uitstraling, wat past daarbij?' (Huisartsenpraktijk Duivendrecht). Enkele organisaties gaven aan dat het belangrijk is om te kijken naar de behoefte. 'Ik denk dat zeker voor ouderen de behoefte ook is om niet te ver weg te hoeven van huis. Dus wat dat betreft zou het goed zijn als er op meerdere locaties dingen worden aangeboden.' (Participe) Naast andere locaties, gaf een organisatie aan dat je ook kunt kijken naar andere tijdstippen, bijvoorbeeld 's avonds'.

Hoewel voordelen erkend worden, vraagt het ook dat je op wat praktische zaken let. In lijn met het belang van behoefte bijvoorbeeld is het zaak dat er naar gekeken wordt naar vraag een aanbod: 'De vraag moet er wel zijn, want je gaat ook niet dingen organiseren waar maar één of twee mensen op afkomen, terwijl er op een andere locatie twintig zitten. Het moet wel ook rendabel zijn natuurlijk' (Participe).

Ouderen

Ouderen lijken niet zozeer gebonden aan één locatie, maar willen ergens heen als er aanbod is dat bij hen aansluit. Dit is nu niet altijd het geval. Daarnaast is vervoer voor sommige ouderen een probleem om niet naar bepaalde locaties te kunnen komen. Een mevrouw wil bijvoorbeeld wel, maar: 'Maar dan zit ik weer met het probleem: wie haalt me? Wie brengt me? Dat is elke keer mijn struikelblok. En Coherente doet het niet. Nou, dan kan ik toch niet komen? Ik zit steeds met het probleem van het vervoer. Hoe kom ik hier vandaan naar het dorp? Want het is 20 minuten lopen. En ik heb een rollator, dus ik bedoel...' (Mevrouw, 86 jaar, Ouder-Amstel).

Ook is niet iedere vervoerstype voor iedereen weggelegd. Wanneer bij een mevrouw Regiotaxi wordt genoemd als mogelijke oplossing, vertelt zij: 'Nee. Ik heb wel een pasje, maar ik durf niet alleen. Ik hoor het steeds hoor, maar ik durf gewoon niet meer.' Ook wordt aangegeven dat het gebruik van openbaar vervoer steeds moeilijker wordt door beperkte oplaadmogelijkheden van het OV. 'En toen was er wat met mijn OV-kaart en moest ik naar zo'n apparaat toe. Dus wat heb ik gedaan? Ik heb gebeld met de

vraag waar die apparaten staan. Dan gaan ze vertellen in Amstelveen en in de Bijlmer. En ik zeg: meneer, ik woon in Ouderkerk. Ik ben 86. En dan moet ik met de bus? Ze hebben die apparaten in het voorjaar weggehaald. Dus ik bedoel: kan Coherente daar niet wat aan doen? Om voor de mensen die dan een OV-kaart hebben het hier in het dorp kunnen opladen?’ (Mevrouw, 86 jaar, Ouderkerk aan de Amstel).

De sfeer van een locatie, of het ontbreken ervan, kan ook een drempel zijn voor mensen om naar activiteiten op bepaalde locaties te gaan, zo illustreert iemand in een gesprek: ‘... maar ook de sfeer. Nee, al deze kamertjes ,weet je, dat zijn mijn dokterskamertjes. Of ja, ik bedoel er trekt niks me in aan dat ik denk: o, dat prikkelt. Ik moet in een ruimte zijn waar ik geïnspireerd raak of in ieder geval iets heb dat ik denk: o leuk om hier te zijn. Want anders ben ik gewoon liever in mijn eigenomgeving. Waarom zou ik het opzoeken? Dus dan zal er meer moeten veranderen dan alleen de mensen. Dan zou ik dat ook gewoon niet in het Dorpshuis willen, maar in een andere omgeving. In een leukere, gezelligere omgeving.’ (Mevrouw, 65, Duivendrecht).

LANGER THUIS WONEN

Organisaties

In het kader van langer thuis wonen kwam naar voren dat praktische zaken het langer thuis wonen door ouderen bemoeilijken. Bij organisaties kwam dit voornamelijk uit op toegankelijkheid. Een persoon die betrokken is bij aanpassingen in bestaande woningen: ‘Dat is best ingewikkeld voor ons. Bijvoorbeeld flats in Duivendrecht; daarin hebben we verschillende toegankelijkheidsaanpassingen gedaan. Daar zijn gewoon de mogelijkheden niet eindeloos in. Op een gegeven moment voorzie ik dat als er nog meer mensen met een scootmobiel komen dat dat een probleem wordt, omdat we geen plek meer hebben voor scootmobiel. Ik kan me voorstellen dat het ingewikkeld blijft voor mensen om daar te wonen. Uiteindelijk merk ik dat ouderen en mensen die slecht ter been zijn graag later in een andere woning willen wonen en niet in een flat. Het is onvoldoende voorbereid voor de ouderen voor de nabije toekomst.’ (Focusgroep wonen).

Ouderen

Ook bij ouderen wordt huisvesting gezien als een struikelblok om langer thuis te kunnen wonen. ‘Er is de laatste jaren echt een probleem ontstaan in de huisvesting voor ouderen. Ouderen werden vroeger op een gegeven moment in een bejaardentehuis gestopt, daar werden ze gepamperd en daar konden ze met elkaar kaarten. Dat hoeft ik je allemaal niet uit te leggen, maar dat is voorbij. Omdat het beleid op het ogenblik is: je moet ouderen zolang mogelijk zelfstandig laten blijven, dat is goed voor de ouderen, dat is goed voor de samenleving enzovoorts. Dus dan moet je het ook zo organiseren: je moet als gemeente stimuleren dat die huisvesting voor ouderen ook gemoderniseerd wordt. En je moet ervoor zorgen dat er voorzieningen komen, waardoor die ouderen inderdaad in hun woonomgeving zich zelfstandig kunnen blijven ontwikkelen.’ (Meneer, 82 jaar, woonplaats onbekend).

Ook blijkt hier vervoer een belangrijk punt. Niet alleen om naar activiteiten te kunnen, maar ook om überhaupt te verplaatsen en bijvoorbeeld de dagelijkse boodschappen te doen. ‘Als je als gemeente wil dat ouderen ook vitaal kunnen blijven tot een hoge leeftijd, zorg er dan alsjeblieft voor dat er ook behoorlijke vervoersmogelijkheden zijn. Ik kan naar de bus lopen als die corona-vrij is geworden, maar dat kost me achttien minuten lopen. Maar het merendeel van onze mensen die kan dat helemaal niet die kunnen niet naar die bussen daar op de weg toe.’ (Meneer, 82 jaar, woonplaats onbekend). ‘En ook de bereikbaarheid van een spreekuur van een verpleging of winkeltjes bijvoorbeeld. Een heleboel mensen, die lopen gewoon met hun rollatorje door naar de Plus enzovoort, maar dat zijn hele grote afstanden. En als je in zo’n buurt als wij woont: wij wonen dus met rond de honderd oudjes daar, maar er komt vlak tegen ons aan een woon-zorgcomplex, ook voor ouderen. En daarnaast komen ook nog zulke woningen. De gemeente is een ouderen buurt aan het maken, maar qua voorzieningen wordt daar gewoon helemaal niet aan gewerkt, maar écht niet aan gewerkt. En dat is dus heel erg.’

WONEN IN DE NIEUWE KERN

Organisaties

Niet bij iedere organisatie is over wonen in de Nieuwe Kern gesproken. Waar het wel aan de orde kwam, werd een link met langer thuis wonen gemaakt en benadrukte men ook hier het belang van ouderenwoning-voorzieningen. Juist om ouderen langer thuis te kunnen laten wonen. Een van de zaken die werd aangekaart, was het creëren van condities waarin ouderen samen kunnen komen, een ontmoetingsplek. 'De gemeente koerst nu op de Nieuwe Kern, maar ik hoor geen voorkeuren voor ouderenappartementen met een gezamenlijkheid. Er gebeurt wel veel voor ouderen en in een dorp ben je snel met elkaar, maar de gemeente kan aan de condities veel meer doen. Gezamenlijk wonen als huurders zou overigens een goed project zijn.' (Focusgroep Ouderkerk aan de Amstel).

Ook worden voldoende voorzieningen passend bij ouderenwoningen en mobiliteit/toegankelijkheid als belangrijke aandachtspunten aangemerkt. 'Ik zou eigenlijk willen zeggen, vooruitlopend op de Nieuwe Kern, dat daarbij goed rekening moet worden gehouden met ouderenwoningen met voorzieningen. Alles wat het voor ouderen aangenaam maakt om in dezelfde woning te blijven. Levensbestendige woningen.' (Focusgroep Wonen).

EIGEN REGIE

Organisaties

Het belang van eigen regie door ouderen wordt door iedere organisatie onderstreept. 'Onder andere de druk op het systeem en indicatiestelling maakt dat zelfstandigheid een voorwaarde is.' (Focusgroep Zonnehuisgroep Amstelland). 'Bovendien heerst de gedachte dat niemand het leuk vindt om continu om hulp te moeten vragen.' (Participe). Verschillende organisaties proberen zodoende de eigen regie te stimuleren, door mensen iets zelf te laten proberen, bijvoorbeeld (online) formulieren invullen of laten bellen. 'Als ze zeggen: ja, vul jij het formulier maar in, want ik kan dat niet. Dan zeg ik: maar wil je dan de komende dertig jaar elke keer als je een formulier hebt bij mij komen? Dat denk ik niet. Nou, vaak willen ze dat ook niet.' (Participe). Eigen regie wordt gezien als een groot goed. Een kleine kanttekening: 'want wat ook wel een gevaar is, als je alle verantwoordelijkheid bij de mensen zelf legt. Dan zie je ook dat het niet altijd loopt, niet iedereen kan dat aan. Dus die hebben wel wat hulp nodig. Je zou daar eigenlijk een soort middenweg moeten hebben.' (Huisartsenpraktijk Duivendrecht).

Moeilijke gesprekken

Het bieden van eigen regie kan ook wat moeilijkheden met zich meebrengen. Zo is niet ieder gesprek rondom eigen regie even makkelijk. Een organisatie schetst een voorbeeld van een situatie waarin het gesprek wordt aangegaan met een persoon die recent is gediagnosticeerd met Alzheimer: 'Stel hè, we hebben alles goed geregeld, maar dat het op gegeven moment niet meer lukt. Wat wil u dan als het niet lukt? Waar zou u dan willen wonen? Nu kunt u het nog zeggen, nu kunt u het nog aangeven. En dat zijn best moeilijke gesprekken voor mensen die net te horen hebben gekregen dat ze de ziekte van Alzheimer hebben. Maar als je die gesprekken niet doet, dan weet je het ook niet en dan ontnem je ze wel een stukje eigen regie.' (Huisartsenpraktijk Ouderkerk aan de Amstel).

Tijd

Ook geeft een enkele organisatie aan dat die zich kan voorstellen dat het niet altijd haalbaar is eigen regie te bieden in verband met tijd. 'Ik denk ook dat bij heel veel instellingen mensen niet genoeg tijd hebben om de regie te geven, omdat het veel ouderen eigenlijk meer tijd kost om te schakelen en om

informatie te verwerken. Op een gegeven is je tijd gewoon op. En daarin denk ik dat dat deels een oorzaak zou kunnen zijn van het geen regie hebben.’ (Fysiotherapiepraktijk).

Samenwerking

Ook wordt goede samenwerking tussen verschillende zorg- en welzijnsorganisaties genoemd als randvoorwaarde om eigen regie van inwoners ook daadwerkelijk te kunnen realiseren. Bijvoorbeeld wanneer er verschillende personen van verschillende organisaties langskomen voor bijvoorbeeld huishoudelijke hulp en thuiszorg bij iemand die niet meer goed het overzicht heeft. ‘Ja, dan zie je dus weer hoe belangrijk samenwerken is en dat partijen het van elkaar weten. Want zelf het idee hebben dat je niet meer weet wie er komt, dat lijkt me gewoon echt een heel vervelende ervaring.’ (Gemeente Ouder-Amstel).

DOELGROEPEN

Organisaties

De verschillen tussen doelgroepen waren voor alle organisaties zichtbaar, wat betreft het al dan niet in beeld hebben van bepaalde groepen en de vraagstukken die per doelgroep spelen. Zo observeerde een organisatie dat mensen met een lage sociaaleconomische status (SES) vaker benaderd worden vanuit een strafmotivatie in plaats van vanuit een stimulans door middel van beloning. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij uitkeringsinstanties. Vaak is deze groep wel goed in beeld bij de zorg- en welzijnsorganisaties. Er zijn wel zorgen geuit over de gezondheid en overgewicht binnen deze groep. Verder lijken mensen met een hoge SES ook goed in beeld bij de verschillende instanties. Over deze groep lijken ook de minste zorgen te bestaan en deze groep redt zich doorgaans vrij goed. Deze groep is vrij groot in Ouderkerk, werd aangegeven. Mensen met een migratie-achtergrond zijn relatief beperkt in beeld. Maar, zo wordt aangegeven, vaak zorgt familie daarvoor.’ (Focusgroep Zonnehuisgroep Amstelland).

Er zijn wel diverse activiteiten opgezet voor ouderen met een migratieachtergrond, zoals Kumpulan: dit was een bijeenkomst gericht op ouderen uit Indonesië. Hierdoor is er een groep van nog niet zichtbare ouderen naar voren gekomen. Daarnaast werd er een voorbeeld uit Amsterdam Oost aangehaald, waar een Alzheimer-café werd gehouden, speciaal voor de Turkse doelgroep. ‘Er wordt in een verzorgingshuis in het Turks voorgelezen.’ (Openbare Bibliotheek Amsterdam).

Tot slot is er de groep ‘zorgmijders’, welke lastig te bereiken blijkt. De ervaring is dat deze groep op een erg laagdrempelige manier moet worden gesignaleerd en geholpen, bijvoorbeeld door iets concreets te regelen en op die manier vertrouwen op te bouwen: ‘dat, ik noem maar een voorbeeld, je ziet dat zij een regel of voorziening niet gebruiken waar ze wel recht op hebben, dat je dat regelt en hun vertrouwen wint. Dat zij zien: hé, deze kan wel wat voor me betekenen.’ (Participe). Het belang wordt benadrukt om de verschillende doelgroepen wel zo goed mogelijk in beeld te krijgen en te ondersteunen waar nodig, niet alleen voor de mensen zelf, maar ook met het oog op de kosten voor de maatschappij.

Een scherpe opmerking die werd gemaakt is dat, hoewel je doelgroepen kunt onderscheiden, er ook niet over één doelgroep kunt spreken. ‘Je hebt natuurlijk met heel veel verschillen te maken binnen die doelgroep.’ (Huisartsenpraktijk Duivendrecht). Desalniettemin wordt door de partijen erkend dat er verschillende doelgroepen bestaan binnen de gemeente, waar ook het aanbod en activiteiten op moet aansluiten.

3 CONCLUSIES – KOPPELING MET VERKENNEND ONDERZOEK

INTEGRALE ZORG EN ONDERSTEUNING

Het verkennend onderzoek bevat feiten en cijfers. Er zijn geen cijfers bekend rondom het thema integrale zorg en ondersteuning in Ouder-Amstel. Uit de gesprekken met organisaties blijkt dat het belang van goede onderlinge afstemming door diverse partijen wordt onderstreept. Veelal is men het ermee eens dat de communicatie en overleggen tussen professionals en andere partijen redelijk goed gaat. Wel kan er nog een verbeterslag worden gemaakt op het gebied van afstemming, samenwerking en verantwoordelijkheden. Er heerst soms onduidelijkheid over wie waarvoor verantwoordelijk is. Hierbij is er behoefte aan één aanspreekpunt. Het liefst één persoon met een regierol. Doordat deze onduidelijkheid bestaat over wie waarvoor verantwoordelijk is, kunnen sommige taken of functies in een verantwoordelijkheidskloof vallen.

Tips op basis van gesprekken:

- Kijk naar de mogelijkheid van een organisatie die een overkoepelende functie op zich kan nemen. Waar iemand een regierol heeft; een centraal aanspreekpunt voor verschillende organisaties. Via deze weg kunnen partijen mogelijk makkelijker aan elkaar gekoppeld worden.
- Creëer een jaarkalender waarop alle activiteiten voor ouderen in de gemeente worden geplaatst. Dit kan helpen in betere coördinatie en onderlinge afstemming.

Aanvullende informatie op basis van terugkoppeling van Coherente en de rapportbespreking (zie ook [bijlage 4](#)):

- Mogelijk dat het hem vooral zit in de bekendheid, zichtbaarheid en coördinatie van initiatieven en activiteiten. Hier liggen kansen om op in te zetten. Belangrijk aandachtspunt hierbij is de wens om aan te haken bij al bestaande overleggen en daar stil te staan bij onderlinge afstemming. En dus de bouwstenen te gebruiken die er al liggen.
- Ook zouden bestaande overleggen en onderlinge afstemming meer interdisciplinair worden ingestoken. Sommige vraagstukken vragen erom om meer integraal naar te kijken.

MANTELZORG EN VRIJWILLIGE INZET

Uit het verkennend onderzoek wordt duidelijk dat 14,4% van de volwassenen (19+) in Ouder-Amstel mantelzorg verleent. Dit is vergelijkbaar met landelijke cijfers. Het grootste deel van de mantelzorg wordt verleend aan (schoon)ouders, namelijk 62%. 8% van de mantelzorgers in Ouder-Amstel, circa 120 personen, voelt zich (zwaar) overbelast. Hoewel de gemeente ondersteuning biedt aan mantelzorgers (Mantelzorg & Meer, Markant), maakt slechts een klein deel van alle mantelzorgers in Ouder-Amstel hier gebruik van.

Uit de gesprekken met organisaties wordt een vergelijkbaar beeld geschetst. Ook zij geven aan op te merken dat er veel beroep wordt gedaan op mantelzorgers in de gemeente en dat er signalen zijn dat sommige mantelzorgers het bijna niet meer aankunnen. De organisaties die mantelzorgers ondersteunen lijken niet altijd samen op te trekken en verwijzen naar deze organisaties gebeurt nog niet altijd, zo blijkt uit de gesprekken. Hier ligt een kans om het aandeel mantelzorgers te vergroten dat gebruik maakt van de aangeboden ondersteuning. Wat betreft vrijwillige inzet blijkt uit de gesprekken

met organisaties dat vraag en aanbod elkaar niet altijd vinden. In gesprekken met enkele ouderen werd duidelijk dat kinderen verschillende taken oppakken, zoals schoonmaken, de administratie en eten langsbrengen. Een oudere gaf aan dat het prettig zou zijn als er een organisatie is die je kunt bellen en dat er dan iemand bijvoorbeeld meekomt naar de winkel. Voor de meer praktische ondersteuning.

Tip op basis van gesprekken:

- Creëer een platform, een soort Marktplaats, waar behoefte en aanbod van vrijwilligers(werk) samenkomen. Dit kan helpen om de verschillende talenten van vrijwilligers op de juiste plek en manier in te zetten.

Aanvullende informatie op basis van terugkoppeling van Coherente en de rapportbespreking (zie ook [bijlage 4](#)):

- Er bestaat een vrijwilligersvacaturebank in de vorm van een online platform, namelijk [vrijwilligers.coherente.nl](#). Coherente beheert dit platform. Hier ligt een kans om de bekendheid en het gebruik van het platform te vergroten.
- Hoewel kinderen van ouderen niet zijn geïnterviewd in dit onderzoek, komen er signalen uit het veld binnen dat er meer ondersteuning en zorg nodig is dan dat kinderen kunnen bieden. Dit heeft met name betrekking op gezelschap, activiteiten en praktische ondersteuning, zoals vervoer of tuinhulp.
- Bovendien blijkt uit het veld dat een aantal inwoners niet bekend is met de mogelijkheden voor mantelzorgondersteuning. Of dat zij een drempel ervaren met het vragen om ondersteuning. Dit biedt kansen voor Markant en Mantelzorg & Meer.

VERSCHILLEN OUDERKERK AAN DE AMSTEL EN DUIVENDRECHT

Uit het verkennend onderzoek kwamen meerdere verschillen tussen beide dorpskernen aan het licht. Wat betreft demografische verschillen valt op dat de groep 'aankomende ouderen', ofwel in de leeftijd 45 t/m 64 jaar in Ouderkerk aan de Amstel (31,3%) hoger ligt dan in Duivendrecht (26,0%). Verder valt op dat er meer eenpersoonshuishoudens zijn in Duivendrecht; van de huishoudens in Duivendrecht is bijna 48% een eenpersoonshuishouden. In Ouderkerk aan de Amstel is iets meer dan 29% van de huishoudens een eenpersoonshuishouden. In het algemeen komt eenzaamheid vaker voor onder eenpersoonshuishoudens. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat eenpersoonshuishoudens vaker gebruik maken van de gezondheidszorg. Wat betreft (ervaren) gezondheid blijkt dat Duivendrecht op veel gezondheidsaspecten ongunstiger scoort dan Ouderkerk aan de Amstel. Vooral op het gebied van psychosociale gezondheid; in Ouderkerk aan de Amstel scoort significant hoger dan Duivendrecht qua ernstige psychische klachten, ernstige eenzaamheid, weinig regie, matige tot sterke sociale uitsluiting en discriminatie.

Ook uit de gesprekken met organisaties werden verschillen tussen de twee dorpskernen opgemerkt. Zowel in demografie als in typen problematiek. Ook werd genoemd dat, hoewel Duivendrecht een dorp is, er meer grootstedelijke problematiek lijkt te heersen, welke in Ouderkerk aan de Amstel minder lijkt. Wat betreft vraagstukken die in de twee dorpskernen spelen, werd opgemerkt dat men in Ouderkerk aan de Amstel in meerdere mate bezig is met zingeving, maar er ook meer 'verborgen ellende' speelt, ofwel achter de voordeur. En in Duivendrecht lijken er meer vraagstukken van praktische en materiële aard te spelen, zoals schuldenproblematiek en huisvestingsproblematiek. De demografische verschillen maken onder andere ook dat de manier van hulpverlening in beide dorpskernen een andere aanpak vraagt. Met ouderen zelf is niet gesproken over verschillen tussen Ouderkerk aan de Amstel en Duivendrecht.

Tip op basis van gesprekken:

- Zorg dat het zorg- en welzijnsaanbod aansluit op de demografie en de daarmee gepaarde vraagstukken en/of problematiek van de verschillende dorpskernen. Zorg hiermee dus voor maatwerk en geen kopieer- en plakwerk.

EENZAAMHEID

Uit de cijfers van het verkennend onderzoek blijkt dat de eenzaamheidscijfers in de gemeente Ouder-Amstel overeenkomen met landelijke cijfers. Onder de 75-plussers in de gemeente ervaart 54% eenzaamheid (ten opzichte van 55% in Nederland) en 11% ervaart ernstige eenzaamheid. In Ouder-Amstel komt sociale eenzaamheid vaker voor (50%) dan emotionele eenzaamheid (39%). Sociale eenzaamheid is gekoppeld aan het gemis van betekenisvolle relaties met een bredere groep van mensen om je heen, zoals kennissen, collega's, buurtgenoten, mensen met dezelfde belangstelling, mensen om samen een hobby mee uit te voeren. Emotionele eenzaamheid ontstaat bij een sterk gemis aan iemand wie je je verhaal kwijt kunt, de afwezigheid van een emotioneel hechte band met een partner, familielid of een hartsvriend(in).

Eenzaamheid wordt door iedere gesproken organisatie gezien en herkend. Wat ook veel organisaties herkennen, is het feit dat het erg lastig is om deze doelgroep te vinden en ervoor te zorgen dat al het aanbod de juiste mensen bereikt. Dit komt mede, omdat mensen niet zo snel zelf aangeven zich eenzaam te voelen, zo geven enkele organisaties aan. Hoewel meerdere organisaties erkennen dat er al veel gebeurt op het gebied van eenzaamheid, kan er nog een slag worden gemaakt in de samenwerking. Met name voor de groep die nu buiten beeld valt. Iedereen heeft namelijk wel een stukje in het eenzaamheidsvraagstuk zitten en doet wel iets. Ook blijkt samenwerking praktisch gezien niet altijd makkelijk. Omdat je veelal afhankelijk bent van signalen van anderen. Dan ga je doorverwijzen, maar dat kan lastig zijn in verband met privacy. De informatie uit de gesprekken met ouderen lijken overeen te komen met de feiten en cijfers. Zo geven enkele ouderen aan, naast hun gezin (partner en/of kinderen) geen tot weinig sociale contacten te hebben. Waar de een hier wel behoefte aan heeft, is deze behoefte bij de ander minder. Bij een enkeling wordt het geringe/niet hechte contact met de burens als gemis ervaren.

Tips op basis van de gesprekken:

- Neem de praktische dilemma's bij het samenwerken rondom eenzaamheid mee in het eenzaamheidsbeleid en ga na wat hier van belang is. Bijvoorbeeld rondom privacy en doorverwijzing.
- Een (fysiek) loket waar burgers signalen kunnen aangeven werd als suggestie genoemd. Op deze manier wordt de gemeenschap gestimuleerd om te signaleren en elkaar te helpen. Bijvoorbeeld door bij iemand langs te gaan waar een persoon zorgen over heeft.

Aanvullende informatie op basis van terugkoppeling van Coherente en de rapportbespreking (zie ook [bijlage 4](#)):

- In het veld komen veel signalen en meldingen binnen. De crux zit hem in de opvolging van deze meldingen. Het goed opvolgen is een heel belangrijke volgende stap en daar ligt de prioriteit.
- In het kader van het landelijke traject Eén tegen Eenzaamheid, wordt er gewerkt aan het verdiepen en versterken van de samenwerking (gezamenlijke aanpak eenzaamheid), informeren over eenzaamheid, het vergroten van de bewustwording en de zichtbaarheid van het activiteiten- en ondersteuningsaanbod.

DIGITALISERING

Hoewel in het verkennend onderzoek geen feiten en cijfers beschikbaar zijn over de mate van digitalisering dan wel het gebruik van digitale middelen in Ouder-Amstel, werd wel aangestipt dat nieuwe ouderen zelfstandiger, digitaler en technischer zijn.

Dit leek ook herkenbaar patroon in de gesprekken met ouderen. Waar de meer jonge ouderen veelal aangaven behendig te zijn met digitale middelen, lijken er onder de meer oudere ouderen meer verschil te zitten in het al dan niet overweg kunnen met digitale middelen. Een deel van deze laatste groep heeft het nooit geleerd en denkt het mogelijk niet meer te kunnen leren, of is onzeker in het gebruik van digitale middelen. Bang dat er iets verkeerd gaat. Er lijkt enig belang voor cursussen rondom het gebruik van digitale middelen, maar het werd niet spontaan door ouderen genoemd. Belangrijk lijkt te zijn hoe een dergelijke cursus is opgezet en wie de doelgroep is: de meer jongere of oudere ouderen. Organisaties geven aan (nog) niet veel met digitale middelen te werken, omdat een groep ouderen enigszins onbekwaam is hiermee, bijvoorbeeld dementerenden. Maar ook blijkt niet iedere vrijwilliger overweg te kunnen met digitale middelen. Wel is de verwachting dat de inzet van digitale middelen alsmear belangrijker wordt. Compaan werd genoemd als voorbeeld in andere gemeenten. Dit is een gebruiksvriendelijke tablet met eigen software, waarmee men bijvoorbeeld kan beeldbellen of berichten kan sturen.

Tips op basis van de gesprekken:

- Wanneer er in de zorg of wat betreft activiteiten iets rondom digitale middelen wordt gedaan, kijk goed naar de behoefte van de verschillende 'subdoelgroepen'. Ofwel; voor wie is het relevant en wie heeft waar baat bij? Maatwerk is hierbij belangrijk.
- Zet verder in op samenwerking tussen zorg- en welzijnsorganisaties in de gemeente op het gebied van (de inzet van) digitale middelen. De wil om dit gezamenlijk op te pakken is er namelijk.

Aanvullende informatie op basis van terugkoppeling van Coherente en de rapportbespreking (zie ook [bijlage 4](#)):

- Een mogelijk risico is dat fysieke/face-to-face ontmoetingen vervangen worden, terwijl deze heel erg belangrijk blijven. Digitale middelen worden als aanvullend gezien, niet als vervangend.

BEWUST OUDER WORDEN

Landelijk is er een trend te zien waarbij dit thema (hoog) op de agenda staat, onder andere bij het ministerie van VWS. Binnen de gemeente Ouder-Amstel lijkt er echter nog niet in grote mate aandacht en aanbod rondom dit thema, zo blijkt uit de gesprekken met organisaties. Er heerst wel een wil om gezamenlijk, met de verschillende zorg- en welzijnsorganisaties, op te trekken. Het belang hiervan wordt erkend ook met zicht op een grotere groep ouderen (babyboomers) die eraan komt. De ideeën over de te nemen stappen lijken met name gericht op bewustwording onder ouderen, zoals goede informatie en brede voorlichting.

Tip op basis van de gesprekken:

- Zet in op informatie en voorlichting en deel dit met de zorg- en welzijnsorganisaties in de gemeente. Zo kan iedere organisatie dit verder onder de aandacht brengen bij (jonge) ouderen, met eenduidige informatie en voorlichting.

ACTIVITEITENAANBOD

Uit het verkennend onderzoek komt naar voren dat er verschillende factoren van invloed zijn op de deelname aan activiteiten door ouderen. Niet-deelname aan activiteiten kan ten eerste komen doordat ouderen niet afweten van het aanbod. Een andere optie is dat ze geen overzicht hebben, doordat er heel veel activiteiten zijn. Daarnaast durven ouderen vaak niet alleen naar een groep te gaan of zijn kosten een belangrijke drempel voor ouderen om deel te nemen aan activiteiten. Een divers activiteitenaanbod en inspelen op de verschillende wensen van ouderen kan helpen om ouderen om ouderen te betrekken bij activiteiten. Daarnaast kan het helpen vaste programma's en locaties los te laten.

Uit de gesprekken met ouderen blijkt dat inderdaad dat bekendheid met het aanbod niet altijd hoog is en er qua informatievoorziening nog winst te behalen valt. Er is wel sprake van een twee sporenbeleid, namelijk de beschikbare informatie online en offline. Maar bij sommigen heerst er de behoefte aan één boekje waarin alles terug te vinden is. Daarnaast zijn er signalen dat het aanbod niet altijd even divers is: zo wordt aangekaart dat het yoga-aanbod vrij uitgebreid is en er soms diepgang en voldoening in het activiteitenaanbod wordt gemist.

De organisaties zien voordelen in het niet locatie-gebonden werken, omdat je op deze manier bijvoorbeeld goed kunt kijken naar type activiteit en de sfeer bij verschillende locaties, zoals een buurthuis, kerk of een sporthuis. Dat je kijkt welke activiteit bij welke locatie met bepaalde uitstraling past. Naast andere locaties, gaf een organisatie aan dat je ook kunt kijken naar andere tijdstippen, zoals 's avonds. Het moet echter ook wel rendabel zijn, wordt opgemerkt.

Ouderen lijken niet zozeer gebonden aan één locatie, maar willen ergens heen als er aanbod is dat bij hen aansluit. Dit is nu niet altijd het geval. Daarnaast is vervoer voor sommige ouderen een probleem om niet naar bepaalde locaties te kunnen komen. Ook is niet iedere vervoerstype voor iedereen weggelegd. Sommigen durven simpelweg niet met bijvoorbeeld Regiotaxi naar activiteiten, waardoor ze wegblijven. Tot slot zou het een goed zijn om breder naar andere locatiemogelijkheden te kijken, omdat sommige ouderen andere locaties mogelijk meer uitnodigend vinden wat betreft de sfeer van een locatie.

Tot slot wordt door een enkeling sfeer genoemd die op sommige locaties ontbreekt en zouden sommige geïnterviewden liever activiteiten in een leukere, gezelligere omgeving zien.

Tips op basis van de gesprekken:

- Maak een boekje met een totaaloverzicht aan activiteiten in de gemeente, zodat het voor ouderen direct duidelijk is welke activiteiten wanneer en waar zijn.
- Zorg voor diversiteit in het activiteitenaanbod: zowel wat betreft locatie en tijdstip, type activiteit en voor welke doelgroep.

Aanvullende informatie op basis van terugkoppeling van Coherente en de rapportbespreking (zie ook [bijlage 4](#)):

- Er bestaat al een boekje, het SeniorenNieuws. Mogelijk is dit onvoldoende bekend/verspreid. De onderzoek biedt aanknopingspunten om hier beter naar te kijken.
- Er kan een verbinding bestaan tussen eenzaamheid, zingeving en het doen van activiteiten die intellectueel prikkelen. Mensen kunnen zich bijvoorbeeld heel eenzaam voelen tijdens een bingo, maar zich tijdens een intellectueel meer uitdagende activiteit juist heel goed voelen. Of mensen voelen zich juist erg eenzaam tijdens een groepsactiviteit, maar niet als zij alleen thuis zijn. Het is een uitdaging om dit goed te vertalen in activiteitenaanbod. Coherente hoeft het niet allemaal zelf te doen, maar kan ook het regionale aanbod in beeld brengen en onder de aandacht brengen. De bibliotheek wordt benoemd als een goede partner.

LANGER THUIS WONEN

In het verkennend onderzoek kwam naar voren dat, van de 65-74-jarigen in Ouder-Amstel, 10% (zo'n 300 inwoners) één of meer ADL-beperkingen heeft. Zij hebben moeite met minimaal één dagelijkse handeling (zoals persoonlijke verzorging of mobiliteit) of kunnen deze alleen met hulp van anderen uitvoeren. Dit percentage ligt hoger bij de 75+'ers, namelijk 16%. Het percentage 65-plussers met een ADL-beperking in de regio ligt daar tussenin (12%). Daarnaast ervaart 11% van de 65-75-jarige in Ouder-Amstel een beperking in huishoudelijke dagelijkse activiteiten (HDA, zoals boodschappen doen of koken). Vanaf 75+ neemt dit sterk toe, namelijk 30%. Dat is veel, in vergelijking met de regio, waar 19% van de 65-plussers een beperking in HDA heeft.

In het kader van langer thuis wonen, kwam uit de gesprekken naar voren dat woningen over diverse (toegankelijkheids)voorzieningen moeten beschikken. Dit om langer thuis wonen ook mogelijk te maken voor groepen die beperkingen ervaren in bijvoorbeeld mobiliteit of het doen van boodschappen. Zowel onder organisaties als bij ouderen zelf werd dit aangekaart. Zo werd er aangegeven dat levensbestendige woningen van groot belang zijn om langer thuis wonen te kunnen realiseren. Ook de bereikbaarheid van een buurt waar veel ouderen wonen werd als belangrijk punt genoemd. Een dichtstbijzijnde bushalte kan nu op een te verre loopafstand liggen, waardoor gebruikmaken van openbaar vervoer onmogelijk wordt voor sommige ouderen.

WONEN IN DE NIEUWE KERN

Specifiek in het kader van wonen in de Nieuwe Kern werd aangegeven dat het belangrijk is dat er mogelijkheden worden gecreëerd waar ouderen kunnen samenkomen, een ontmoetingsplek. En ook hier was de roep om bij het ontwikkelen van nieuwe ouderen woningen deze zo in te richten met de voorzieningen dat deze woningen daadwerkelijk levensbestendig worden. Maak het ouderen aangenaam om in dezelfde woning te blijven.

Tips op basis van de gesprekken:

- Zorg voor levensbestendige woningen voor ouderen, waarin voldoende rekening wordt gehouden met de verschillende voorzieningen die in zulke woningen nodig zijn. Bijvoorbeeld wat betreft toegankelijkheid.
- Zorg voor ontmoetingsplekken in woningen (bijvoorbeeld flats), waar ouderen samen kunnen komen.
- Zorg voor passend (openbaar) vervoer en voldoende oplaadpunten voor de OV-chipkaart.

Aanvullende informatie op basis van terugkoppeling van Coherente en de rapportbespreking (zie ook [bijlage 4](#)):

- Het is goed om bij te houden waar de problemen zitten op basis van de casuïstiek. Tip: Blijf het signaleren, dit is heel erg belangrijk. Ook voor de gemeente.
- Toegankelijkheid gaat niet alleen over fysieke toegankelijkheid, maar ook over sociale toegankelijkheid: elkaar ontmoeten.
- Er worden kansen gezien in het gezamenlijk inzetten op vrijwilligersvervoer.

EIGEN REGIE

In Ouder-Amstel ervaart 8% van de 65-74-jarigen weinig regie, zo blijkt uit het verkennend onderzoek. Dit is 12% onder 75-plussers. Landelijk ligt dit percentage op 10%. Regie over het eigen leven is de mate waarin mensen ervaren zelf de controle te hebben over hun eigen leven. Voldoende eigen regie is belangrijk nu zorg- en welzijnsbeleid steeds meer uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Het gevoel van eigen regie zorgt ervoor dat mensen met tegenslagen kunnen omgaan. Het vermindert stress en bevordert welbevinden. Uit onderzoek bleek dat ouderen met een laag gevoel van eigen regie meer kans hebben op een transitie van geen enkele zorg naar professionele zorg. Uit recentere onderzoek blijkt dat mensen die weinig regie ervaren minder lang hun zorg informeel kunnen regelen en minder lang zelfstandig blijven wonen dan mensen die meer regie ervaren.¹

In de gesprekken met organisaties wordt het belang van eigen regie onderstreept. Verschillende organisaties proberen zodoende de eigen regie te stimuleren, door mensen iets zelf te laten proberen. Eigen regie wordt gezien als een groot goed, maar er wordt ook een kanttekening gemaakt dat niet iedereen het aankan als alle verantwoordelijkheid bij diegene ligt. Een paar zaken bemoeilijken het stimuleren van eigen regie volgens organisaties, namelijk het aangaan van moeilijke gesprekken wanneer je zaken voor de toekomst moet afspreken, bijvoorbeeld wanneer iemand Alzheimer heeft. Ook geven sommige organisaties gebrek aan tijd aan als mogelijk struikelblok om regie te geven. Tot slot wordt samenwerking tussen verschillende zorg- en welzijnsorganisaties genoemd als randvoorwaarde om eigen regie van inwoners ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.

Tips op basis van de gesprekken:

- Probeer mogelijke struikelblokken voor het kunnen geven van regie, zoals het moeten aangaan van moeilijke gesprekken of te weinig tijd, zoveel mogelijk weg te nemen.

DOELGROEPEN

In het verkennend onderzoek is er gekeken naar de omvang van bepaalde doelgroepen in de gemeente Ouder-Amstel. Hieruit blijkt dat van de inwoners in Ouder-Amstel één vijfde (20%) een migratieachtergrond heeft, 45% lager opgeleid is en 8% een laag inkomen heeft. Lager opgeleid wil zeggen: geen onderwijs, lager onderwijs, vmbo of mbo1. Laag inkomen wil zeggen dat iemand in het eerste kwintiel zit van het besteedbaar huishoudinkomen (<€ 16.100), rekening houdend met verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden.

De verschillen tussen diverse doelgroepen was voor alle organisaties zichtbaar, wat betreft het al dan niet in beeld hebben van bepaalde groepen en de vraagstukken die per doelgroep spelen. De groep met een lage sociaaleconomische status (SES) is vaak goed in beeld bij zorg- en welzijnsorganisaties, maar er wordt zorgen geuit over de gezondheid en het overgewicht binnen deze groep. Ook valt op dat zij vaker vanuit een strafmotivatie worden behandeld in plaats vanuit een stimulans door beloning. Mensen met een hoge SES zijn ook goed in beeld bij de verschillende organisaties en bestaan relatief weinig zorgen over en red zich doorgaans vrij goed. Ouderen met een migratieachtergrond zijn relatief beperkt in beeld. Wel wordt genoemd dat familie vaak zorg draagt voor deze groep. Tot slot wordt de groep 'zorgmijders' genoemd. Deze groep blijkt lastig te bereiken en de ervaring is dat deze groep op een erg laagdrempelige manier moet worden gesignaleerd en geholpen om vertrouwen op te bouwen. Er wordt

¹ Zie voor meer informatie over eigen regie ook het dossier 'Wat werkt bij eigen regie?' van Movisie. Hierin wordt het begrip eigen regie uitgebreid toegelicht, en worden de werkzame elementen en theoretische onderbouwing besproken. Verder staan hierin de competenties die eigen regie van professionals vraagt beschreven.

(h)erkend dat er verschillende doelgroepen zijn in de gemeente en het zaak is dat het aanbod en de activiteiten hierop aansluiten.

Tips op basis van de gesprekken:

- Creëer een zo divers mogelijk activiteitenaanbod en kijk daarbij naar de behoeften binnen de doelgroepen.

Aanvullende informatie op basis van terugkoppeling van Coherente en de rapportbespreking (zie ook bijlage 4):

- Coherente is als organisatie niet verantwoordelijk voor het opsporen van zorgmijders, maar kan er wel een rol in spelen. Ook vanuit contacten met de wijkagent en verhuurders.

4 BIJLAGE 1 – OVERZICHT GEÏNTERVIEWWDE ORGANISATIES EN PERSONEN

Organisaties	Personen
1. Gemeente Ouder-Amstel	1. Vrouw, 72 jaar, Duivendrecht
2. Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA)	2. Vrouw, 79 jaar, Ouderkerk a/d Amstel
3. Huisartsenpraktijk Ouderkerk aan de Amstel	3. Man, 65 jaar, Ouderkerk a/d Amstel
4. Participe	4. Man, 68 jaar, Ouderkerk a/d Amstel
4. Fysiotherapiepraktijk	5. Vrouw, 65 jaar, Duivendrecht
6. Huisartsenpraktijk Duivendrecht	6. Vrouw, 91 jaar, woonplaats onbekend
7. Focusgroep Zonnehuisgroep Amstelland (ZGHA) Theresia, dagbesteding, Thuiszorg	7. Vrouw, 85 jaar, Duivendrecht
8. Focusgroep Ouderkerk aan de Amstel Zonnebloem Ouderkerk a/d Amstel, Buurtdorp, kerk, Coherente	8. Man, 87 jaar, Duivendrecht
9. Focusgroep Duivendrecht Zonnebloem Duivendrecht; Protestantse kerk Duivendrecht	9. Man en vrouw, 90 en 80 jaar, Duivendrecht
10. Focusgroep Wonen Eigenhaard, Woonzorg, Huurdersvereniging	10. Vrouw, 86 jaar, Ouderkerk a/d Amstel
	11. Vrouw, 89 jaar, Duivendrecht
	12. Man, 82 jaar, woonplaats onbekend

4 BIJLAGE 2 – GESPREKSLEIDRAAD ORGANISATIES

Langer thuis wonen

- Wat doen jullie op dit gebied?
- Wat vinden jullie van wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van langer thuis wonen?
- Vinden jullie dit een belangrijk onderwerp?
- Delen jullie het idee dat dit een onderwerp is waarop we gezamenlijk zouden moeten optrekken?
- Wat zouden jullie in de toekomst willen als het gaat om langer thuis wonen?
- welke condities zijn van belang voor succes?

Integrale zorg en ondersteuning

- Wat doen jullie op dit gebied?
- Wat vinden jullie van wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van integrale zorg en ondersteuning?
- Vinden jullie dit een belangrijk onderwerp?
- Delen jullie het idee dat dit een onderwerp is waarop we gezamenlijk zouden moeten optrekken?
- Wat zouden jullie in de toekomst willen als het gaat om integrale zorg en ondersteuning?
- welke condities zijn van belang voor succes?

Mantelzorg en vrijwillige inzet

- Wat doen jullie op dit gebied?
- Wat vinden jullie van wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van mantelzorg en vrijwillige inzet?
- Vinden jullie dit een belangrijk onderwerp?
- Delen jullie het idee dat dit een onderwerp is waarop we gezamenlijk zouden moeten optrekken?
- Wat zouden jullie in de toekomst willen als het gaat om mantelzorg en vrijwillige inzet?
- welke condities zijn van belang voor succes?

Verschillen Ouderkerk en Duivendrecht

- In hoeverre merken jullie het verschil tussen Ouderkerk en Duivendrecht?
- Vinden jullie dat het welzijnsaanbod moet komen gericht op het dorp, rekening houdend met de verschillen?
- welke condities zijn van belang voor succes?

Eenzaamheid

- Wat doen jullie op dit gebied?
- Wat vinden jullie van wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van eenzaamheid?
- Vinden jullie dit een belangrijk onderwerp?
- Delen jullie het idee dat dit een onderwerp is waarop we gezamenlijk zouden moeten optrekken?
- Wat zouden jullie in de toekomst willen als het gaat om eenzaamheid?
- welke condities zijn van belang voor succes?

Eigen regie

- Wat doen jullie op dit gebied?
- Wat vinden jullie van wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van eigen regie van ouderen?
- Vinden jullie dit een belangrijk onderwerp?
- Delen jullie het idee dat dit een onderwerp is waarop we gezamenlijk zouden moeten optrekken?

- Wat zouden jullie in de toekomst willen als het gaat om eigen regie van ouderen?
- welke condities zijn van belang voor succes?

Digitalisering

- Wat doen jullie op dit gebied?
- Wat vinden jullie van wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van digitalisering?
- Vinden jullie dit een belangrijk onderwerp?
- Delen jullie het idee dat dit een onderwerp is waarop we gezamenlijk zouden moeten optrekken?
- Wat zouden jullie in de toekomst willen als het gaat om digitalisering?
- welke condities zijn van belang voor succes?

Bewust ouder worden

- Wat doen jullie op dit gebied?
- Wat vinden jullie van wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van bewust ouder worden?
- Vinden jullie dit een belangrijk onderwerp?
- Delen jullie het idee dat dit een onderwerp is waarop we gezamenlijk zouden moeten optrekken?
- Wat zouden jullie in de toekomst willen als het gaat om bewust ouder worden?
- welke condities zijn van belang voor succes?

Niet locatie-gebonden werken

- Wat doen jullie op dit gebied?
- Wat vinden jullie van wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van niet locatie-gebonden werken?
- Vinden jullie dit een belangrijk onderwerp?
- Delen jullie het idee dat dit een onderwerp is waarop we gezamenlijk zouden moeten optrekken?
- Wat zouden jullie in de toekomst willen als het gaat om niet locatie-gebonden werken?
- welke condities zijn van belang voor succes?

Vraag over doelgroepen

- o Zorgmijders/sociaal geïsoleerde
- o Mensen met een lage SES
- o Mensen met een hoge(re) SES
- o Mensen met een migratieachtergrond
- Vragen (voor elk van bovenstaande doelgroepen beantwoorden):
 - Wat doen jullie momenteel voor deze doelgroep?
 - Zien jullie deze doelgroep ook als een groep waar in het bijzonder aandacht aan besteed zou moeten worden?
 - Hebben jullie concrete ideeën over hoe we deze doelgroep beter zouden kunnen helpen?

4 BIJLAGE 3 – GESPREKSLEIDRAAD OUDEREN

Introductie en instructie bij vragenlijst

Bedankt dat je meewerkt aan dit onderzoek als interviewer van een oudere in Duivendrecht! In deze leidraad hebben we een aantal zaken voor je op een rij gezet. Wij vinden het belangrijk dat iedereen thuis voelt in Ouder-Amstel. Voor ouderen betekent dit dat zij de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben om fijn, zelfstandig thuis te wonen. En dat zij aansluiting vinden met hun buurt, voor leuke activiteiten en om er voor elkaar te zijn.

Er gebeuren veel goede dingen in onze gemeente. Tegelijk zien wij ook dat er mensen zijn die niet aansluiten, en dat sommige hulpvragen geen gehoor krijgen. Wij hebben besloten om hier wat aan te doen. Het afgelopen half jaar heeft Coherente, onder begeleiding van Movisie, onderzoek gedaan naar ons eigen, en het lokale, aanbod van activiteiten en ondersteuning voor ouderen. Hieruit zijn een aantal belangrijke aandachtspunten gekomen. Dit is echter een conclusie van Coherente zelf. Wij vinden het belangrijk om de mening van de ouderen zelf en andere organisaties net zo zwaar mee te wegen.

Toestemming aan de oudere vragen om mee te werken aan het onderzoek

Het is van belang om de oudere te vragen om toestemming aan het deelnemen van het onderzoek en het opnemen van het gesprek. Hiervoor hebben wij een toestemmingsformulier opgesteld dat de oudere moet ondertekenen als hij of zij mee wil werken aan het onderzoek. Deelname aan een gesprek is uiteraard vrijwillig. Neem je dit toestemmingsformulier uitgeprint mee naar het interview? Na afloop van het interview kun je het ondertekende toestemmingsformulier door middel van een scan of een foto verzenden naar Huib van Straten (h.vanstraten@coherente.nl).

De resultaten van dit onderzoek zullen volledig anoniem worden verwerkt. De gespreksopnamen- en verslagen zullen worden opgeslagen in een map waar alleen de bij dit onderzoek betrokken Movisie-onderzoekers toegang toe hebben. Het eindproduct van dit onderzoek zal een rapportage worden met samenvattingen en conclusies.

Het opnemen van het gesprek

De onderzoekers van Movisie vragen je om het gesprek met de oudere op te nemen, nadat hij of zij hiervoor toestemming gegeven heeft. Je kunt het gesprek met de spraakrecorder van je telefoon opnemen. Deze opname kun je na afloop van het gesprek versturen naar Huib van Straten (h.vanstraten@coherente.nl).

Vragen?

Heb je vragen over de instructies, over de vragenlijst of over het maken van een geluidsopname? Neem dan contact op met Huib van Straten (h.vanstraten@coherente.nl).

Vragenlijst

Begin van het gesprek

- Jezelf voorstellen
- Vertellen wat het doel is van het onderzoek.
Dit staat omschreven op de eerste en tweede pagina van dit document; print deze informatie uit en neem deze mee naar het interview.
- Toestemmingsformulier langslopen en invullen

Over uzelf

1. Doet u (vrijwilligers)werk of werkt u niet (meer)?
2. Wat doet u graag in uw vrije tijd?
3. Hoe oud bent u?
4. Ervaart u beperkingen in uw mobiliteit?
 - a. Zo ja, kunt dit toelichten?

Instructie aan de interviewer:

Noteer hier of de oudere een man of een vrouw is.

Geslacht:

man / vrouw

Over ontmoeten en activiteiten in de buurt

1. Waar gaat u in de buurt graag naartoe? (*Bijvoorbeeld naar een parkje, een bepaalde winkel, familie, etc.?*)
2. In hoeverre bent u bekend met de activiteiten die er in uw buurt zijn? (*Bijvoorbeeld sport en spel, culturele activiteiten, ontmoetingsactiviteiten?*)
3. Doet u mee aan activiteiten in uw buurt?
 - a. *Als het antwoord op de vorige vraag ja is:*
Aan welke activiteiten neemt u deel?
 - b. Waar vinden deze activiteiten plaats?
 - c. Neemt u ook deel aan één of meerdere activiteiten bij het Dorpshuis (Duivendrecht) of het Dienstencentrum (Ouderkerk)?
 - i. *Als het antwoord op de vorige vraag ja is:*
Aan welk(e) activiteiten neemt u deel? Wat vindt u van deze activiteit(en)?
 - ii. *Als het antwoord op de vorige vraag nee is:*
Waarom neemt u hier geen deel aan?
 1. Zou u wel deelnemen aan activiteiten als ze op een andere locatie dan in het Dorpshuis of Dienstencentrum zouden plaatsvinden?
 2. Kunt u dit toelichten? [*instructie aan interviewer: doorvragen op antwoord*]
4. Doet u mee aan activiteiten buiten Ouder-Amstel?
 - a. *Als het antwoord op de vorige vraag ja is:*
Aan welke activiteiten neemt u deel?
 - b. Hoe tevreden bent u met de activiteiten die er in uw buurt zijn, op een schaal van 1 tot 10?
 - c. Kunt u uitleggen waarom dat zo is?
5. Mist u bepaalde activiteiten?
 - a. Zo ja, welk type activiteiten?
Zo nee, waarom niet?

6. Wanneer zou je deelnemen aan een activiteit? Wat zou u motiveren om hieraan deel te nemen?
7. Is er iets waar u goed in bent? Zou u hierin wat voor de buurt of een ander willen of kunnen betekenen, of doet u dit al / heeft u dit al eens gedaan?
8. Bent u geïnteresseerd in activiteiten die gericht zijn op kennis en ontwikkeling? Denk hierbij bijvoorbeeld aan lezingen, trainingen en cursussen, studiegroepen of masterclasses door studenten.
 - a. Kunt u toelichten waarom u hier wel/niet geïnteresseerd in bent?
 - b. *Indien de respondent aangeeft geïnteresseerd te zijn in dit type activiteiten:* Mogelijke onderwerpen waar deze over kunnen gaan zijn bijvoorbeeld geschiedenis, kunst, natuur, techniek, politiek. Kunt u iets vertellen over de onderwerpen waar u geïnteresseerd in bent?
9. Gebruikt u digitale middelen als pc, smartphone of tablet?
 - a. *Zo ja;*
Waar gebruikt u deze digitale middelen zoal voor?
 - b. *Zo ja;*
Heeft u in de coronaperiode vaker gebruik gemaakt van digitale middelen dan normaal?
 - i. *Zo ja;*
Welke apps/sites heeft u specifiek gebruikt?
 - c. Wat zou u graag (verder) willen leren als het gaat om digitale technologie?

Dienstverlening in Ouder-Amstel

10. Maakt u gebruik van ondersteuning voor:

- geldzaken/belasting
- administratie
- verhuizen en woningaanpassingen
- boodschappen doen
- maaltijden
- klussen in en om het huis
- vervoer
- ondersteuning door een professionele instantie

11. Zijn er zaken waarvoor u ondersteuning nodig heeft wat niet in onze gemeente wordt aangeboden?

Informatieverstrekking over activiteiten in Ouder-Amstel

- a. Kunt u gemakkelijk informatie vinden over welke activiteiten er in Ouder-Amstel zijn?
- b. Hoe tevreden bent u met de manier waarop u informatie over uw wijk krijgt, op een schaal van 1 tot 10?
 - i. Kunt u uitleggen waarom dat zo is?
- c. Heeft u tips over hoe informatie (nog) beter verspreid zou kunnen worden?

Over zingeving en persoonlijk contact

12. Bent u tevreden met het aantal contacten dat u in Ouder-Amstel heeft?
 - a. Kunt u dit toelichten?
13. Welk contact mist u dat u wel in de eigen wijk verwacht of graag zou willen hebben?
Afsluiting
14. Dit waren alle vragen. Wilt u nog iets vertellen of toelichten?

Bedanken voor deelname aan het interview.

4 BIJLAGE 4 – VERSLAG RAPPORT-BESPREKING

Aanwezig: Anneke Mulder (Coherente) Margit Rechthuis (Coherente), Nella van den Heuvel (gemeente Ouder-Amstel), Margot Ruijters, Evelien Damhuis (Movisie), Els Hofman (Movisie), Esther Schrijver (Movisie)

Datum: 6 juli 2021

Integrale zorg en ondersteuning

- De jaarkalender/coördinatie van de activiteiten: er zijn best wat initiatieven, maar het zit ook gedeeltelijk in de bekendheid/communicatie erover. Er zijn wel activiteiten, maar hier is niet voldoende over bekend.
- Insteek tijdens Eén tegen Eenzaamheid: bestaande overleggen pakken en daar bekendheid, zichtbaarheid en coördinatie op te pakken. Het is niet nodig om nieuwe overleggen in te plannen, er zijn al voldoende overleggen.
- Er is wel overleg (dat komt ook in de interviews naar voren), maar de onderlinge afstemming laat soms te wensen over. De wens is om niet nieuwe overleggen te gaan organiseren maar om de bouwstenen die er liggen te gebruiken.
- De afstemming kan nog meer interdisciplinair. De bestaande partners zien elkaar wel, maar dat is altijd binnen één bril. Sommige vraagstukken vragen erom er meer integraal naar te kijken.

Mantelzorg en vrijwillige inzet

- In sommige gesprekken kwam naar voren dat ouderen het vanzelfsprekend vinden dat hun kinderen, vrijwilligers en de gemeente hen helpen. Gaat over verwachtingsmanagement bij ouderen; ze verwachten dat kinderen taken oppakken als het gaat om mantelzorg.
- Er is een vrijwilligersvacaturebank (wordt een platform genoemd); heeft ook met bekendheid te maken.

Eenzaamheid

- Binnen Een tegen Eenzaamheid worden veel meldingen gedaan. Die goed opvolgen is een heel belangrijke volgende stap; hier ligt nu de prioriteit. Je kunt wel blij zijn dat er veel aanmeldingen zijn, maar dan begint het pas. Het is echt maatwerk. Verder moeten mensen gemotiveerd zijn om het op te lossen.
- Ook binnen de interviews met professionals kwam dit naar voren; als de opvolging niet goed geregeld is, heb je niet zo veel aan het signaal.
- Je gaat sneller doorverwijzen als je merkt dat het goed opgepakt wordt.

Digitalisering

- Risico is dat fysieke/face-to-face ontmoetingen vervangen worden, terwijl deze heel erg belangrijk blijven. Digitale middelen zijn aanvullend, niet vervangend.
- Alle geïnterviewde jongere ouderen zijn heel behendig met digitale middelen, onder de oudere ouderen zijn er veel verschillen. Ook hier is maatwerk erg belangrijk.

Activiteitsaanbod

- Was aanleiding voor dit traject – moeten we niet kijken naar het vernieuwen van het activiteiten aanbod.
- Er is echt een verbinding tussen eenzaamheid en zingeving, en het doen van activiteiten die intellectueel prikkelen. Mensen kunnen zich heel eenzaam voelen tijdens een bingo, maar zich tijdens een intellectueel meer uitdagende activiteit juist heel goed voelen. Of mensen voelen zich juist erg eenzaam tijdens een groepsactiviteit, en niet als zij alleen thuis zijn.

- Het is een uitdaging om dit goed te vertalen in activiteiten aanbod. Coherente hoeft het niet allemaal zelf te doen; Coherente kan ook het regionale aanbod in beeld brengen en onder de aandacht brengen. De bibliotheek is ook een goede partner als het gaat om lezingen etc.

Langer thuis wonen

- Dit is een groot vraagstuk, dat Coherente niet alleen kan oplossen.
- Het is goed om bij te houden waar de problemen zitten op basis van de casuïstiek. *Tip:* Blijf het signaleren, dit is heel erg belangrijk. Ook voor de gemeente.
- Toegankelijkheid gaat niet alleen over fysieke toegankelijkheid.

Doelgroepen

- Coherente is als organisatie niet verantwoordelijk voor het opsporen van zorgmijders, maar kan er wel een rol in spelen. Ook vanuit contacten met de wijkagent en verhuurders.